

Innst. S. nr. 96

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra transport- og kommunikasjonskomiteen

Dokument nr. 8:2 (2005-2006)

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter og Karin S. Woldseth om å gjennomføre bindende folkeavstemning i Bergen kommune om bygging av bybane i Bergen og om bompengefinansiering av Bergensprogrammet

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avholde en bindende folkeavstemning om bygging av bybane og bruk av bompengefinansiering før Stortinget tar stilling til disse forhold i "Bergensprogrammet". Stortinget forutsetter om nødvendig statlig forskottering for å sikre fremdrift på de øvrige prosjektområdene innenfor "Bergensprogrammet."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Svein Gjelseth, Irene Johansen, Torstein Rudihagen, Tor-Arne Strøm og Truls Wickholm, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Per Sandberg og Arne Sortevik, fra Høyre, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Kristelig Folkeparti, Jan Sahl, fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, og fra Venstre, Borghild Tenden, viser til vedlagt uttalelse datert 28. november 2005 fra Samferdselsdepartementet i saken.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at kommuneloven av

25. september 1992 nr. 107 er basert på at innbyggerne er representert ved kommunestyre og andre folkevalgte organ. Kommunestyret kan ikke fraskrive seg sin lovplagte plikt til å treffe vedtak på vegne av kommunen. Kommunestyret kan ikke vedta å gjøre en folkeavstemning bindende.

Flertallet vil også peke på at det vil være svært vanskelig for en kommune å gå imot det rådet som gis av en rådgivende folkeavstemning. På bakgrunn av dette vil det være et overgrep mot lokalt selvstyre å pålegge en kommune å avholde en folkeavstemning.

Flertallet vil vise til at Bergensprogrammet har blitt vedtatt i tre påfølgende kommunestyreperioder. Flertallet vil derfor peke på at det ikke er noe som tyder på en uforsvarlig behandling eller at det er gjort hastevedtak i saken. Flertallet har merket seg at Bergens innbyggere i tre kommunevalg har hatt mulighet til stemme på politikere som ikke ønsker en bompengefinansiering av Bergensprogrammet. Dette har ikke skjedd.

Flertallet ser behovet for at arbeidet med Bergensprogrammet starter så raskt som mulig. En folkeavstemning vil kunne forsinke denne nødvendige samferdselssatsningen i Bergen.

Flertallet vil på bakgrunn av dette tilrå Stortinget å avvise forslaget satt fram i Dokument nr. 8:2 (2005-2006).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at komiteen parallelt med denne saken behandler St.prp. nr. 75 (2004-2005) om revidert bompengoordning for Bergensprogrammet. Programmet har en finansieringsramme på 5,3 mrd. kroner. Samlet for perioden 2002-2005 utgjør bompengefinansiering hele 2,98 mrd. kroner eller 56 pst. For perioden 2006-2015 er bompengefinansieringen nesten 59 pst. Samlet bidrag fra kommune og fylkeskommune er hhv. 4,3 pst. og 3,9 pst.

Disse medlemmer vil peke på at innbyggerne i Bergen har betalt bompenger fra 1986.

Disse medlemmer vil vise til at Bergensprogrammet inneholder også prosjektet Bybane; der satsing på kollektivtransport knyttes til skinnegående løsning i en del av byens søndre del. Bybanens trasé kan kun brukes av banen, og nødvendig gategrunn tas i betydelig grad fra dagens gate/vegløp. Bybanen finansieres av riksvegmidler. I henhold til ekstern kvalitets-sikring er betingelsene for alternativ bruk av riksvegmidler ikke oppfylt.

Folkeavstemning

Disse medlemmer viser til at det i forbindelse med komiteens høring om Bergensprogrammet i Bergen 24. januar 2006 fra en upolitisk aksjonsgruppe ble presentert 20 000 underskrifter til støtte for krav om folkeavstemning om Bybane.

Disse medlemmer viser til at bilorganisasjonen NAF på samme høring la frem resultat av måling blant organisasjonens medlemmer; en undersøkelse utført av et anerkjent meningsmålingsinstitutt. Resultatet viste at blant de spurte var det samlet ca. 62 pst. som ønsket folkeavstemning om Bybane; og oppdelt pr. bydel var det 55 pst. i bydel Fana - der Bybanen er foreslått bygget - som også ønsket slik folkeavstemning.

Disse medlemmer har merket seg at samme organisasjon også har gjennomført en undersøkelse om synet på bruk av bompenger blant sine medlemmer fordelt på 6 ulike regioner i og rundt Bergen. Et flertall på 52 pst. svarer at de er imot bompenger, 14 pst. har ingen mening og 34 pst. svarer at de er for bompenger.

Disse medlemmer peker også på at det gjennom regionsavisen Bergens Tidende over en periode på mange år jevnlig har vært fremlagt undersøkelser om bergensernes syn på Bybane. Også i forbindelse med nevnte høring ble det presentert en slik undersøkelse utført av målingsinstituttet Opinion der 62 pst. svarte at de var imot Bybane.

Disse medlemmer har merket seg et stort engasjement blant byens innbyggere om Bergensprogrammet som ifølge St.prp. nr. 75 (2004-2005) skal gi svar på Bergens transport - og miljøutfordringer og avklare de viktigste oppgavene i de kommende 15-20 årene. Byens innbyggere er opptatt av programmet og har klare oppfatninger om både bybaneprojektet og om bruken av bompenger. På bakgrunn av at en bompengering ble innført i Bergen så tidlig som i 1986 er det etter disse medlemmers syn forståelig at innbyggerne er engasjert og ønsker direkte innflytelse. Programmets kostnadsramme på over 5 mrd. kroner, stor grad av bompengefinansiering, liten grad av kommunal finansiering og uavklart statlig medvirkning, er etter disse medlemmers syn sterke argumenter for at spørsmålet bør avgjøres av innbyggerne selv i folkeavstemning og at en slik avstemning bør være bindende.

Også forslag om bygging av Bybane er etter disse medlemmers syn så viktig for transport- og miljøutviklingen i Bergen de neste 15-20 årene at dette tiltaket alene er argument for folkeavstemning. En bybane bryter med fleksibiliteten i vegbaserte løsninger som kan brukes av både buss og bil og binder opp store investeringsmidler i et prosjekt som bare gir nytte for en del av byen.

Disse medlemmer er kjent med at det er fremmet en rekke forslag i Bergen bystyre om å gjennomføre folkeavstemning om bompenger og Bybane, og at disse forslagene er avvist av et stort politisk flertall. Disse medlemmer er også kjent med at innvendingene fra det kommunalpolitiske miljø er at innbyggerne gjennom flere kommunevalg har hatt muligheten til å stemme mot partier som er for bompenger og for Bybane. Disse medlemmer deler ikke dette synet. Nettopp en ordning med direkte folkeavstemning om konkrete saker gir innbyggerne mulighet til å si direkte og tydelig fra om hva de mener i konkrete saker som også kan opplyses på en helt annen og bedre måte i forbindelse med en konkret folkeavstemning enn gjennom lokalvalg og lokalvalgekamper som dekker en rekke ulike saker og ofte kan bli mer generell enn spesifikk.

Disse medlemmer er også kjent med at det fra innbyggere er forsøkt reist såkalt "innbyggerinitiativ" iht. kommunelovens § 39a med krav om ny behandling og med krav om folkeavstemning uten at dette har ført frem. Disse medlemmer viser for øvrig til de sterke begrensningene som ligger i lovparagrafens pkt. 3.

Valgfrihet og medbestemmelse

Disse medlemmer vil peke på at innbyggerne i Norge etter Fremskrittspartiets syn, har krav på gode tjenester, valgfrihet og medbestemmelse. Disse medlemmer har registrert at dette også synes å være Stoltenberg-regjeringens syn slik det fremkommer i Soria Moria-erklæringen.

Disse medlemmer mener at det offentlige - representert ved politiske organer på ulike nivå - har et særlig ansvar for å sikre slik medbestemmelse når innbyggerne forventes og pålegges å finansiere store deler av tiltak som blir foreslått med ordninger utenfor gjeldende skatte- og avgiftsrammer.

Disse medlemmer vil peke på at innbyggerne i Norge etter Fremskrittspartiets syn, bør i langt større grad enn nå få anledning til direkte å uttale seg om - og avgjøre - viktige enkeltsaker. Dette vil etter disse medlemmers mening styrke både lokaldemokrati og innbyggernes rettigheter. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet derfor går inn for at velgerne gjennom folkeavstemning får direkte avgjørende beslutningsrett.

Disse medlemmer har med interesse merket seg at også regjeringen Stoltenberg i Soria Moria-erklæringen under omtale av "Lokaldemokrati" understreker at "et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret" og at Regjeringen vil "legge til rette for bruk av lokale rådgivende folkeavstemninger".

Disse medlemmer mener at en folkeavstemning knyttet til Bergensprogrammet er godt egnet til å ivareta ønsker om medbestemmelse og et levende lokaldemokrati.

Disse medlemmer har merket seg departementets kommentarer til forslaget fremsatt i Dokument nr. 8:2 (2005-2006), der forslag om bindende folkeavstemning avvises. Disse medlemmer har merket seg henvisning til kommunelov/valglov der rådgivende

folkeavstemning ikke er omtalt, men likevel er ansett å ligge innenfor kommunelovens rammer. Disse medlemmer har også merket seg henvisning til opplæringsloven der krav om bindende folkeavstemning er kjent i forbindelse med målform i skolen.

Disse medlemmer viser til at St.prp. nr. 75 (2004-2005) om revidert bompengereordning for Bergensprogrammet nettopp legges fram for Stortinget for endelig godkjenning. Etter disse medlemmers syn ligger det innenfor slik godkjenning også mulighet for Stortinget til å sette krav knyttet til innhold og gjennomføring.

Etter disse medlemmers syn vil det være riktig å kreve at en kommune som vil pålegge egne innbyggere og innbyggere i andre kommuner i regionen en bompengebelastning på nesten 3 mrd. kroner i kommende 10-års periode, har gjennomført en folkeavstemning om ordning med så store konsekvenser for innbyggerne.

Disse medlemmer legger til grunn at fremdrift av Bergensprogrammets øvrige prosjekter følger fremdriftsplanen med statlig forskottering inntil resultat av folkeavstemning foreligger og eventuell justering av programmets innhold og finansiering er fremlagt for Stortinget.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det avholdes en bindende folkeavstemning i Bergen om bygging av bybane og bruk av bompengefinansiering før Stortinget tar stilling til disse forhold i Bergensprogrammet.

Stortinget forutsetter om nødvendig statlig forskottering for å sikre fremdrift på de øvrige prosjektområdene innenfor Bergensprogrammet."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det avholdes en bindende folkeavstemning i Bergen om bygging av bybane og bruk av bompengefinansiering før Stortinget tar stilling til disse forhold i Bergensprogrammet. Stortinget forutsetter om nødvendig statlig forskottering for å sikre fremdrift på de øvrige prosjektområdene innenfor Bergensprogrammet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:2 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Gjermund Hagesæter og Karin S. Woldseth om å gjennomføre bindende folkeavstemning i Bergen kommune om bygging av bybane i Bergen og om bompengefinansiering av Bergensprogrammet - avvises.

Oslo, i transport- og kommunikasjonskomiteen, den 16. februar 2006

Per Sandberg
leder

Truls Wickholm
ordfører

Vedlegg

Brev fra Samferdselsdepartementet v/statsråden til transport- og kommunikasjonskomiteen, datert 28. november 2005

Dokument nr. 8:2 (2005-2006) - Forslag fra stortingsrepresentantene A. Sortevik, G. Hagesæter og K.S. Woldseth om å gjennomføre bindende folkeavstemning i Bergen kommune om bygging av bybane i Bergen og om bompengefinansiering av Bergensprogrammet

Eg viser til brev av 04.11.05 med vedlegg frå Transport- og kommunikasjonskomiteen på Stortinget.

Spørsmål om bindande folkeavstemning

Kommunelova (av 25.09.1992 nr. 107) er basert på prinsippet om at innbyggjarane vert representert ved kommunestyret og andre folkevalde organ. Kommunestyret kan ikkje fråskrive seg si lovpålagde plikt til å treffe vedtak på vegne av kommunen. Dette medfører at kommunestyret ikkje kan vedta at ei sak skal bli *bindande* avgjort i ei folkerøysting utan særskilt heimel i lov.

Sjølv om spørsmålet om folkerøystingar ikkje er regulert verken i kommunelova eller i valglova, har likevel bruk av lokale *rådgevande* folkerøystingar vore sett på som å liggje innanfor kommunelova sitt system. Kommunane står i dag i utgangspunktet fritt til å avgjere om det skal haldast lokale folkerøystingar. Det er berre i samband med spørsmålet om målform i skulen, jf. opplæringslova (av 17.07.1998 nr. 61) § 2-5 siste ledd første punktum, at det ligg føre eit *krav* om rådgevande folkerøysting. Bortsett frå dette eine unntaket er det kommunestyret i den enkelte kommune som avgjer kva for eit tema det skal stemmast over, og som fastset spørsmålsformuleringa for røystingane. Den enkelte kommune står fritt til å bestemme kven som skal ha stemmerett, stemme- rettsalder osv., slik at gjennomføringa kan tilpassast kommunen sine behov og ønskjer.

Alle røystningar i Noreg har vore rådgevande, og utfallet har ikkje lagt formelle bindingar på seinare

vedtak i kommunestyret. Noko anna er at det for mange kommunestyrerepresentantar politisk sett kan vere vanskeleg å fatte ei avgjerd i strid med utfallet av ei folkerøysting.

Ut frå dette kan ikkje regjeringa halde eller be Bergen kommune halde ei bindande folkerøysting om bygging av bybane i Bergen og bruk av bompengefinansiering. Det er opp til Bergen kommune om kommunen vil halde ei rådgevande folkerøysting i saka og om bystyret i Bergen ønskjer å vere "politisk bunde" av utfallet. Samferdselsdepartementet har uansett inga rolle i ei slik eventuell sak.

Dette svaret er utarbeidd i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet.

Framdrift av Bybaneprosjektet og dei øvrige prosjekta i "Bergensprogrammet"

Det går fram av St.prp. nr. 75 (2004-2005) Om revidert bompengoordning for Bergensprogrammet at Bergen kommune går inn for at prosjekta Ringveg vest og Bybanen skal byggjast ut parallelt. Dette er det lokal politisk semje om. Dette inneber at det er naudsynt å finansiere utbygginga gjennom låneopptak som vert nedbetalt med bompengar. Den konkrete framdrifta i prosjekta vert vurdert nærare også ut frå ei optimal økonomisk løysing.

I omtala av forslaget til revidert finansierings- og investeringsplan i proposisjonen har Samferdselsdepartementet vist til den parallelle utbygginga av prosjekta og føresett rasjonell drift, med årlege løyvingar i statsbudsjettet. Departementet har altså lagt til grunn parallellitet i utbygginga av Ringveg vest og Bybanen. Det er likevel omsynet til ei optimal økonomisk løysing, planavklaring og rasjonell anleggsdrift som må styre framdrifta av det enkelte anlegg, inkludert tidspunkt for anleggsstart. Den konkrete framdrifta i prosjekta skal derfor vurderast nærare i lys av dette.